

AAN120030 / ZÁKLADY GERONTOLOGIE

ANPR / Bakalářské studium

2014/2015

MUDr. Zdeněk Kalvach, CSc.

1 / 1 ZS, povinně volitelný předmět

Z + Zk / 4 kredity

Cílem předmětu je seznámení s předmětem gerontologie a s problematikou stárnutí a stáří. Jde přitom o stárnutí jak individuální, tak populační, o tzv. demografickou změnu se zásadními civilizačními souvislostmi a společenskými dopady. Diskutováno bude pojetí a smysl života ve stáří, filosofické a existenciální souvislosti, etická rizika, věková diskriminace versus bezvěká společnost, pojetí společenské podpory a služeb, vytváření prostředí přátelského pro seniory a dobrého sousedství, konflikt humanistického přístupu s ekonomicko biologickým redukcionismem a neomaltuziánstvím. Na individuální úrovni půjde o rozlišení patologie od úspěšného stárnutí a zdravého stáří, o pochopení zdraví, nezdraví a disability ve stáří nad rámec „disease model“, probrána bude geriatrická křehkost (frailty) i další vybraná zdravotní problematika (např. syndrom demence). V rámci ucelené podpory bude zmíněna long-term care (dlouhodobá péče) v užším a širším smyslu, také psychologické aspekty či péče hospicová s problematikou umírání a smrti. Předmět sleduje témata v kontextu celoživotního učení a vzdělávání, age managementu a klade důraz na společenskou participaci starších lidí včetně podpory zaměstnanosti.

Charakteristika obsahu předmětu:

1. Stáří a gerontologie – základní pojmy, vymezení problematiky, historie, periodizace lidského života
2. Demografie a populační stárnutí, demografická panika a neomaltuziánství, priority a humanistická východiska přístupu k seniorům a znevýhodněným lidem, společenská a individuální zodpovědnost
3. Experimentální gerontologie – teorie stárnutí, involuce, normy, fyziologie, patologie
4. Fenotyp stáří, stárnutí úspěšné a neúspěšné, racionální prevence a salutogeneze versus anti-ageing medicine s elixíry mládí
5. Sociální gerontologie, kvalita a smysl života ve stáří, spiritualita, priority proseniorských politik a teorie lidských potřeb, dignitogeneze, sebevražednost, Národní program přípravy na stárnutí
6. Gerontologie klinická – geriatry, funkční zdraví, soběstačnost, geriatrická křehkost, geriatrické syndromy, medicína na konci éry chorob, život se zdravotním postižením, podpora zdraví
7. Sociální patologie a stáří – stereotypizace a věková diskriminace (ageismus), nevhodné jednání se seniory, zanedbávání a týrání seniorů (elder abuse), maligní komunikace, osamělost
8. Psychologie a psychopatologie stáří, kognitivní deficit, demence, deprese, delirium, maladaptace, stres, životní příběh a integrita osobnosti, „stále jsem to já“

9. Mobilita, stabilita, podpůrné prostředí, age-friendly environment – WHO a EU, koncepce přístupnosti a univerzální design, doprava, pády, úrazy
10. Celoživotní vzdělávání, univerzity 3. věku, veteránství, informační a komunikační technologie, gerontotechnologie, telemedicina a tísňová péče
11. Dlouhodobá péče v užším a širším smyslu, komunitní systém integrovaných podpůrných služeb, péče zaměřená na člověka, deinstitucionalizace
12. Zaměstnanost, bydlení, sociální potenciál sousedství, komunitní plánování, seniorské a proseniorské neziskové organizace, klíčová role obcí a spolků
13. Umírání, smrt, thanatologie, hospice a paliativní péče, eutanázie, paliace versus animace, hodnota života

Povinná literatura:

- ČEVELA, Rostislav, KALVACH Zdeněk a Libuše ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie – úvod do problematiky*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3901-4.
- HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Praha: Havlíček brain team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.
- KALVACH, Zdeněk a kol. *Křehký pacient a primární péče*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4026-3.

Doporučená literatura:

- AUSTAD, Steven N. *Proč stárneme: proměny lidského těla*. Praha: Mladá fronta, 1999, ISBN 80-204-0804-5.
- BERNLEF, J. *Vyhasínání mozku Martina Kleina*. Beroun: Za tratí, 2010. ISBN 978-80-904335-2-6.
- CUCUI, Jasutaka. *Konec stříbrného věku*. Praha: Odeon, 2011. ISBN 978-80-207-1362-9.
- ČAPEK, Karel. *Věc Makropulos*. Praha: Artur, 2008. ISBN 978-80-87128-17-6.
- HAYFLICK, Leonard. *Jak a proč stárneme*. Praha: Knižní klub, 1997. ISBN 80-7176-536-8.
- KALVACH, Zdeněk a kol. *Geriatrické syndromy a geriatrický pacient*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2490-4.
- KALVACH, Zdeněk a kol. *Úvod do gerontologie a geriatrie*, Díl 1 – Gerontologie obecná a aplikovaná. Praha: Karolinum 1997. ISBN 80-7184-366-0.
- Národní program přípravy na stárnutí 2008-2012*. Praha: MPSV ČR, 2008.
- Respektování lidské důstojnosti*. Praha: Cesta domů, 2004. ISBN 80-239-4334-0.
- SHAKESPEARE, William. *Král Lear*. Brno: Atlantis, 2010. ISBN 978-80-7108-315-3.

Doporučené filmy:

- Rok 2030 – povstání seniorů (2030 – Aufstand der Alten, televize ZDF, r. J. Lühdorf)
- Rok 2030 – povstání mladých (2030 – Aufstand der Jungen, televize ZDF, r. J. Lühdorf)
- Buena Vista Social Club (Buena Vista Social Club, koprodukce, 1999, r. W. Wenders)
- Příběh Alvina Straighta (The Straight Story, koprodukce, 1999, r. D. Lynch)
- Harry Brown (Harry Brown, Velká Británie, 2009, r. D. Barber)
- Daleko od ní (Away from her, 2006, r. S. Polley)
- Iris: Příběh jedné ženy (Iris: A memoir of Iris Murdoch, 2001, r. R. Eyre)

Zápočet:

U studentů prezenčního a kombinovaného studia je podmínkou k zápočtu vypracování odborné eseje v rozsahu 8-10 normostran na téma konzultované s vyučujícím. Práci je třeba odevzdat (zaslat) vyučujícímu v tištěné podobě na katedru a v elektronické podobě minimálně deset dní před termínem zkoušky.

Písemná práce musí vyhovovat základním požadavkům stanoveným katedrou pro vypracování písemných prací (viz Pokyny k vypracování bakalářské/diplomové práce). Titulní strana písemné práce má obsahovat název předmětu, název práce, jméno studenta, ročník, formu studia a datum vypracování práce. Práce musí mít stručný Úvod a Závěr, měla by být členěna do kapitol (s Obsahem). Práce musí obsahovat Soupis bibliografických citací (využité zdroje v textu) – minimálně deset odborných zdrojů (odborných knižních pramenů, odborných článků).

Zkouška:

Požadavky k ústní zkoušce z předmětu Základy gerontologie jsou stručně charakterizovány obsahem předmětu (viz Charakteristika obsahu předmětu). Zkoušku lze vykonat po získání zápočtu (viz požadavky k zápočtu). K ústní zkoušce budou vypsány minimálně tři termíny a jeden termín v následujícím zkouškovém období.